

پیش بینی شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با در نظر گرفتن نقش میانجی جو عاطفی خانواده

ملیکا اویسی موخر ^{id} | دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
اعظم بهرامی ^{id*} | استادیار گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی طلوع مهر، قم، ایران

دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۹ | پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۱ | ایمیل نویسنده مسئول: azam_bahrami_51@yahoo.com

فصلنامه علمی پژوهشی خانواده درمانی کاربردی

شاپا (الکترونیکی) ۲۷۱۷-۲۴۳۰
<http://Aftj.ir>

دوره ۴ | شماره ۳ | پیاپی ۱۷ | ۶۰-۴۶
(مجموعه مقالات حوزه خانواده و فرزند)

نوع مقاله: پژوهشی

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:
درون متن:

(اویسی موخر و بهرامی، ۱۴۰۲)

در فهرست منابع:

اویسی موخر، ملیکا، و بهرامی، اعظم. (۱۴۰۲). پیش بینی شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با در نظر گرفتن نقش میانجی جو عاطفی خانواده. *خانواده درمانی کاربردی*. ۴(۳)، ۴۶-۶۰

چکیده

هدف: از پژوهش حاضر پیش بینی شایستگی اجتماعی-عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با در نظر گرفتن نقش میانجی جو عاطفی خانواده می‌باشد. **روش پژوهش:** پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، دانش آموزان مقطع متوسطه دوم ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر قم است که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ مشغول تحصیل بودند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، برابر با ۳۶۳ نفر بر اساس روش نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. جهت گردآوری داده ها از پرسشنامه شایستگی اجتماعی-عاطفی ژو وای (۲۰۱۲)، پرسشنامه جو عاطفی هیل برن (۱۹۶۴) و پرسشنامه ظرفیت تأملی فوناگی و همکاران (۲۰۱۶) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها و ارزیابی الگوی پیشنهادی از طریق الگویابی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم افزارهای SPSS و Lisrel انجام گرفت. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که ظرفیت تأملی مادر، شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان را پیش بینی می‌کند ($\beta=0/68$, $P<0/001$). همچنین بر اساس یافته‌های این پژوهش ظرفیت تأملی مادر از طریق متغیر میانجی جو عاطفی خانواده نیز نقش پیش بینی کننده بر شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان دارد ($\beta=0/89$, $P<0/001$). **نتیجه‌گیری:** طبق نتایج پژوهش سطوح بالاتر ظرفیت تأملی مادران، شایستگی بالاتر نوجوانان در بازه سنی مورد مطالعه را مورد انتظار می‌سازد و برعکس. بررسی ظرفیت تأملی مادران در قالب ابزارها و سنجه‌های موجود و در اختیار داشتن تصویری از آن، می‌تواند در برگزاری دوره‌های مبتنی بر ذهنی‌سازی ایشان مفید باشد.

کلیدواژه‌ها: ظرفیت تأملی مادر، شایستگی اجتماعی-هیجانی، جو عاطفی خانواده، نوجوانان.

مقدمه

یکی از وظایف اساسی والدین، کمک به نوجوانان در حل و درک دوره‌های بحرانی زندگی یعنی دوره نوجوانی می‌باشد. در این دوره نوجوان ممکن است در برابر نظریات والدین سرکش و طغیان‌گری نماید و عدم برخورد صحیح و رفتار پرخاشگرانه، ممکن است زندگی آنان را به آشوب و نگرانی بکشانند (کاستلنیک، ۲۰۱۲). جنبه‌های مختلف رشد روانی اجتماعی که تأثیر به‌سزایی در رفتار و شخصیت نوجوانان دارد، فرایندی است که طی دوره‌ای نسبتاً طولانی مدت و آن هم در خانواده شکل می‌گیرد و اساس این شکل‌گیری را تعامل و نوع رابطه والد-فرزند و جو عاطفی خانواده تعیین می‌کند. ارزش‌ها، رفتارها و بازخوردهایی که والدین نسبت به فرزندان خود دارند، اساس بینش و نگرش آن‌ها را رقم می‌زند (جاودان، ۱۳۹۴). مهمترین تکلیف رشدی دوره نوجوانی ایجاد روابط خوب و تعامل سازنده با اعضای گروه‌های مختلف و توسعه مهارت‌های اجتماعی است که از آن تحت عنوان شایستگی اجتماعی یاد می‌شود (کاستلنیک، ۲۰۱۲). مفهوم شایستگی هیجانی اجتماعی از مؤلفه‌های خودآگاهی (شناسایی و تشخیص هیجان‌های خود و دیگران)؛ همدلی (توانایی تشخیص و درک احساس‌های دیگران، و انگیزه شروع و حفظ یک فعالیت حتی اگر سخت و همراه با تجربه شکست باشد)؛ خودتنظیمی مهار آگاهانه با نسبت به تکانه‌ها و هیجانات؛ و مهارت‌های اجتماعی (مانند توانایی تشکیل و حفظ ارتباط سالم، شرکت در فعالیت‌های اجتماعی، و تعامل مناسب با افراد) تشکیل شده است (هلبرسات و همکاران، ۲۰۰۱).

ماهیت جو عاطفی خانواده^۱ که شامل روابط والدین نسبت به فرزندان، فرزندان نسبت به یکدیگر و والدین نسبت به هم است، می‌تواند در ایجاد سازگاری کودک و نوجوان تسهیل‌کننده و یا بازدارنده باشد. نوجوانانی که در خانواده‌های مملو از سوءظن، عیب‌جویی، سرزنش و بی‌اعتنایی عاطفی بزرگ می‌شوند، در ساختن هویت خویش و ایجاد روابط مطلوب با دیگران دچار مشکل خواهند بود (محبتی نورالدین وند و همکاران، ۱۳۸۳). مادر نخستین گذرگاه کودک به زندگی اجتماعی است. محرومیت از مهر و محبت مادری به پیدایش علایم اختلال رفتاری منجر گردد (احمدوند، ۱۳۹۲).

در همین راستا امروزه ارتقا ذهنی سازی و ارزیابی مناسب نتایج مداخلات روانی-اجتماعی هدفمند مربوط به آن به یکی از اولویت‌های آموزشی-درمانی تبدیل گشته و می‌تواند برای متخصصان و بیماران سودمند باشد (آلن و فوناگی، ۲۰۰۶). رویکرد ذهنی سازی اگرچه از همان آغاز کودکی باید محل توجه باشد ولی در نوجوانی است که اهمیت اصلی آن آشکار می‌گردد چون بیشتر مشکلات هیجانی در نوجوانی بروز می‌کنند (بک و همکاران، ۲۰۲۰). مشکلات ذهنی سازی، خودش را به وضوح در رفتارها نشان می‌دهد، به ویژه در دل‌بستگی نوجوانان بروز می‌یابد (چرنیک و همکاران، ۲۰۲۱). ظرفیت تأملی یا تعریف عملیاتی ذهنی سازی به توانایی کشف ادراک ذهنی درونی خود و دیگری اشاره دارد (کوالینا و همکاران، ۲۰۱۵). این یک ظرفیت ضروری برای فهم رفتار در سایه وضعیت روانی و مقاصد است و از طرفی نشانه‌ای آشکار از توانایی ذهنی سازی فرد است (اسلید، ۲۰۰۵). بررسی شایستگی هیجانی و اضطراب کودکان و نوجوانان نشان داد، جوانان مضطرب در بیان مؤثر هیجان، فهم و آگاهی از هیجان و پذیرش و خودکارآمدی در سطح پایینی قرار دارند و کودکان مضطرب از راهبردهای مقابله‌ای که همراه با جست‌وجوی حمایت است،

بیشتر استفاده می‌کند. این کودکان همچنین راهبردهای مقابله‌ای سازش یافته کمتری را نشان می‌دهند (متیو و همکاران، ۲۰۱۶).

به طور کلی، در حوزه مطالعات مربوط به نوجوانان، نتایج پژوهش‌های بسیاری بیانگر تاثیرگذاری کیفیت روابط نوجوان با والدین، بر موفقیت او در عبور از تکالیف رشدی این دوران و کسب توانایی‌های لازم برای ورود به سنین بزرگسالی است (آلفیری، رانیری، تلیبو، پزی، لنز و مارتا، ۲۰۱۶، دکوویچ، بیست و ریتز، ۲۰۰۲، استینبرگ و سیلک، ۲۰۰۲). تعامل مطلوب میان اعضای خانواده به منزله یکی از عوامل محافظت‌کننده در برابر آسیب‌های دوران نوجوانی به شمار می‌آید و جو عاطفی نامطلوب خانواده، از عوامل خطر ساز اساسی در بروز مشکلات مربوط به این دوره است (کنراد، ۲۰۱۶). جو عاطفی خانواده، متغیری است که شرایط خانواده به عنوان بستر اولیه رشد را نشان می‌دهد. علاوه بر این والدین در یک سوی این جو عاطفی و روابط والدینی قرار دارند که مشخصه‌ها و ظرفیت‌های ایشان نقش ویژه‌ای در شکل‌گیری روابط مناسب با فرزندان دارد. قره باغی (۱۳۸۹) درباره مشکلات رفتاری، در پژوهشی بیان کرده تعارض بین والدین پیشبین رشد اجتماعی کمتر و مشکلات رفتاری بیشتر در نوجوانان و کودکان است. برای مثال پژوهش‌ها نشان داده است تعارض والد-نوجوان با ناسازگاری در دوره نوجوانی مانند افسردگی، رفتارهای ناپسند، مشکلات رفتاری در مدرسه، کاهش عملکرد تحصیلی مرتبط است (پورعبدل و همکاران، ۱۳۹۵). مطالعه مروری لویتن و همکاران (۲۰۱۷) حاکی از افزایش علاقه مندی به مبحث ظرفیت تأملی والدینی در زمینه نظری، پژوهشی و کاربرد بالینی آن است. در سال‌های اخیر، پژوهش‌های بسیاری در زمینه توانایی ذهنی سازی یا ظرفیت تأملی والدینی و نقش آن در بروز انواع اختلالات روانشناختی و روانپزشکی دوران کودکی انجام گرفته است (موسوی و بهرامی احسان، ۱۳۹۹).

ظرفیت تأملی را می‌توان در قالب یک پیوستار از کم تا زیاد نشان داد. برخی والدین به سختی قادر به تشخیص وضعیت روانی خود یا فرزندشان هستند؛ در حالی که والدین دیگر قادرند راجع به تجارب ذهنی خود و فرزندشان توصیفی غنی، پویا و جزئی نگر داشته باشند. چنین والدینی غالباً قادر خواهند بود تا توصیف پویایی از ارتباط وضعیت روانی خودشان با وضعیت روانی فرزندشان ارائه کنند (لویتن و همکاران، ۲۰۱۷). از سویی یکی از اساسی‌ترین عوامل بهبود رابطه با فرزندان، توانایی مادر در حساس و پاسخگو بودن به وضعیت روانی فرزند است (موسوی و بهرامی احسان، ۱۳۹۹). پژوهش جاری به بررسی متغیر شایستگی اجتماعی-عاطفی نوجوانان تحت تاثیر متغیرهای ظرفیت تأملی مادران و جو عاطفی خانواده خواهد پرداخت. سوال اصلی پژوهش این است که آیا ظرفیت تأملی مادر نقش معناداری در پیش‌بینی شایستگی اجتماعی-عاطفی نوجوانان دارد؟ و آیا جو عاطفی خانواده نقش میانجی در رابطه میان ظرفیت تأملی مادر و شایستگی اجتماعی-عاطفی نوجوانان ایفا می‌کند؟

روش پژوهش

این تحقیق، یک تحقیق توصیفی است که به روش همبستگی انجام شد. جامعه آماری در این پژوهش، دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم ناحیه ۳ آموزش و پرورش شهر قم بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ مشغول تحصیل بودند. حجم جامعه آماری پژوهش حاضر در زمان انجام پژوهش در مدارس پسرانه

۷۹۷ نفر پایه دهم، ۷۹۷ نفر پایه یازدهم و ۸۷۶ نفر پایه دوازدهم و برای مدارس دخترانه ۱۲۷۳ نفر پایه دهم، ۱۲۳۵ نفر پایه یازدهم و ۱۴۵۲ نفر پایه دوازدهم می‌باشند. روش نمونه‌گیری تحقیق، طبقه‌بندی چندمرحله‌ای بود که برای جامعه محدود براساس فرمول کوکران افراد نمونه انتخاب شدند. به منظور محاسبه حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. بنابراین طبق فرمول کوکران با توجه به اینکه حجم جامعه آماری ۶۴۳۰ نفر می‌باشد، حجم نمونه مورد نیاز پژوهش برابر ۳۶۳ نفر می‌باشد که با توجه به تخصیص متناسب از مدارس پسرانه پایه دهم ۴۵ نفر، پایه یازدهم ۴۵ نفر و پایه دوازدهم ۵۰ نفر و در مدارس دخترانه از پایه دهم ۷۱ نفر، پایه یازدهم ۷۰ نفر و پایه دوازدهم ۸۲ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسشنامه ذیل استفاده شده است.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه شایستگی اجتماعی-عاطفی (هیجانی). پرسشنامه شایستگی اجتماعی-عاطفی (هیجانی) که با عنوان SECQ^۱ نیز شناخته می‌شود، شامل ۲۵ گویه است. پنج مولفه مرتبط با شایستگی اجتماعی-اجتماعی-هیجانی شامل خودمدیریتی، خودآگاهی، آگاهی اجتماعی، مدیریت روابط و تصمیم‌گیری مسئولانه ابعاد این پرسشنامه را تشکیل می‌دهند. ژو وای (۲۰۱۲) این مقیاس را جهت اندازه‌گیری شایستگی اجتماعی-عاطفی دانش‌آموزان مقطع دبیرستان در سنگاپور و بر اساس یافته‌های مرکز همکاری یادگیری هیجانی-اجتماعی آموزشی^۲ (۲۰۰۸) مورد ارزیابی قرار دادند. اعتبار این مقیاس در این ارزیابی ۰٫۷ گزارش شده است. طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای جهت امتیازدهی به گویه‌های این مقیاس در نظر گرفته شده است و شامل مورد ۱- کاملاً مخالفم، ۲- مخالفم، ۳- تا حدودی موافقم، ۴- موافقم و ۵- کاملاً موافقم می‌باشد. در ایران در سال ۱۳۹۷ در پژوهشی که توسط امامقلی‌وند و همکاران صورت گرفت، اعتبار این مقیاس برای دانش‌آموزان بررسی شد. روش آلفای کرونباخ و روش بازآزمایی جهت بررسی پایایی استفاده شد (جدول ۱). هم‌چنین ساختار عامل‌های پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی مورد تایید قرار گرفت.

۲. پرسشنامه جو عاطفی خانواده. در این پژوهش پرسشنامه جو عاطفی طراحی شده توسط بی‌هیل برن (۱۹۶۴) مورد نظر است. پاسخ‌های مربوطه در قالب طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (۱= هرگز، ۲= کم، ۳= گاهی، ۴= خیلی زیاد) نمره‌گذاری می‌شوند. رحمانی (۱۳۹۰) ضریب پایایی این پرسشنامه را از طریق آلفای کرونباخ ۰٫۸۳ بدست آورد.

۳. پرسشنامه ظرفیت تأملی. به منظور سنجش ظرفیت تأملی مادران از پرسشنامه ظرفیت تأملی که در قالب یک پژوهش سه مرحله‌ای توسط فونگی و همکاران ساخته شد، استفاده می‌شود (فونگی و همکاران، ۲۰۱۶). ایشان در تحلیل عاملی که آنها بر روی داده‌های این پژوهش انجام دادند دو عامل اطمینان و عدم اطمینان در مورد حالت ذهنی خود و دیگران در آن کشف و گزارش گردید (فونگی و همکاران،

1. social emotional competence questionnaire

2. CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning)

۲۰۱۶). میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴۶ بدست آمد که بالاتر از مقدار معیار ۰/۷ است و نشان از قابلیت اعتماد پرسشنامه دارد.

شیوه اجرا. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام می‌شود. در آمار توصیفی به بررسی اطلاعات جمعیت شناختی نمونه مانند جنسیت و پایه تحصیلی پرداخته می‌شود و در آمار استنباطی به آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته می‌شود. در این تحقیق از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است. بدین صورت که در این تحقیق ابتدا به بررسی سازه‌های متغیرهای مکنون تحقیق با استفاده از مدل اندازه‌گیری پرداخته و سپس با تکیه بر تحلیل عاملی تاییدی به ارائه مدل تحقیق پرداخته شد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد ۶۱/۴ درصد آزمودنی‌ها دختر و ۳۸/۶ درصد پسر بودند. ۳۱/۹ درصد آزمودنی‌ها پایه تحصیلی دهم، ۳۱/۷ درصد یازدهم، ۳۶/۴ درصد دوازدهم بوده‌اند. ۳۱/۱ درصد آزمودنی‌ها رشته تحصیلی علوم ریاضی، ۴۹/۳ درصد علوم تجربی، ۱۹/۶ درصد علوم انسانی بوده‌اند. ۶۲/۵ درصد مادران ۳۱ تا ۴۰ سال، ۲۸/۶ درصد ۴۱ تا ۵۰ سال، ۷/۵ درصد ۵۱ تا ۶۰ سال و ۱/۴ درصد بالای ۶۰ سال بوده‌اند. تحصیلات مادر ۲۲/۸ درصد سیکل و کمتر، ۴۴/۹ درصد دیپلم و ۲۲/۱ درصد فوق دیپلم و ۸/۶ درصد لیسانس و تنها ۱/۶ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) متغیرهای پژوهش در زنان و مردان متأهل

(n=۳۰۰)

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آماره تحمل	تورم واریانس	دوربین واتسون
خودمدیریتی	۱۸/۴۴	۲/۴۷	۰/۴۲	۲/۳۶	۱/۷۰
خودآگاهی	۲۴/۶۶	۳/۷۵	۰/۳۷	۲/۷۰	۱/۷۰
آگاهی اجتماعی	۱۸/۴۴	۳/۷۸	۰/۷۰	۱/۴۱	۱/۷۰
مدیریت روابط	۲۵/۴۹	۳/۹۹	۰/۵۶	۱/۷۸	۱/۷۰
تصمیم‌گیری مسئولانه	۲۲/۶۸	۵/۱۱	۰/۹۷	۱/۰۲	۱/۷۰
محبت	۲۲/۳۸	۲/۹۷	۰/۵۲	۱/۸۹	۱/۷۰
تأیید	۲۲/۴۴	۲/۸۹	۰/۵۱	۱/۹۳	۱/۷۰
اعتماد	۲۳/۸۲	۱/۱۲	۰/۴۷	۲/۰۹	۱/۷۰
امنیت	۲۸/۶۲	۲/۶۵	۰/۷۵	۱/۳۲	۱/۷۰
اطمینان	۲۶/۹۶	۲/۵۳	۰/۴۲	۲/۳۶	۱/۷۰
عدم اطمینان	۲۲/۹۰	۲/۳۱	۰/۳۷	۲/۷۰	۱/۷۰

نتایج ماتریس همبستگی نشان داد بین شایستگی اجتماعی-عاطفی، جو عاطفی خانواده با ظرفیت تأملی رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. در این بخش به بررسی مدل ساختاری تحقیق پرداخته شد که همان گونه که در شکل ۱ مشخص گردیده است، مقادیر تی برای تاثیر تمامی متغیرها بر شایستگی اجتماعی-هیجانی، بیش از |2| می باشد و تاثیر سازه‌های موردنظر بر شایستگی اجتماعی-هیجانی در سطح خطای ۰/۰۵ از نظر آماری معنادار می باشد.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
خودمدیریتی	۱										
خودآگاهی	۰/۴۹**	۱									
آگاهی اجتماعی	۰/۱۶**	۰/۲۴**	۱								
مدیریت روابط	۰/۲۸**	۰/۲۴**	۰/۲۰**	۱							
تصمیم گیری مسئولانه	۰/۱۹**	۰/۱۸**	۰/۲۵**	۰/۲۷**	۱						
محبت	۰/۲۰**	۰/۲۷**	۰/۲۴**	۰/۲۳**	۰/۲۹**	۱					
تأیید	۰/۲۵**	۰/۲۸**	۰/۲۳**	۰/۲۷**	۰/۳۴**	۰/۲۷**	۱				
اعتماد	۰/۱۹**	۰/۳۰**	۰/۳۲**	۰/۲۹**	۰/۲۶**	۰/۳۱**	۰/۳۷**	۱			
امنیت	۰/۱۷**	۰/۲۳**	۰/۱۸**	۰/۳۳**	۰/۳۷**	۰/۳۵**	۰/۱۹**	۰/۲۹**	۱		
اطمینان	۰/۲۸**	۰/۲۰**	۰/۴۱**	۰/۳۷**	۰/۳۶**	۰/۲۹**	۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۲۴**	۱	
عدم اطمینان	۰/۳۳**	۰/۲۸**	۰/۱۹**	۰/۲۷**	۰/۲۵**	۰/۳۷**	۰/۳۱**	۰/۳۴**	۰/۳۰**	۰/۲۰**	۱

**P<۰/۰۵

جدول ۳. شاخص‌های نیکویی برازش مدل مفهومی برازش شده

شاخص‌های نیکویی برازش	نسبت مجذور ریشه	خطای شاخص نیکویی	شاخص نیکویی	شاخص نیکویی	شاخص نیکویی
آزادی ^۱	خی به درجه	میانگین مجذورات	برازش تطبیقی ^۲	برازش ^۴	تطبیقی ^۵
تقریب ^۲					
۲/۴۶	۰/۰۵۷	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۳	

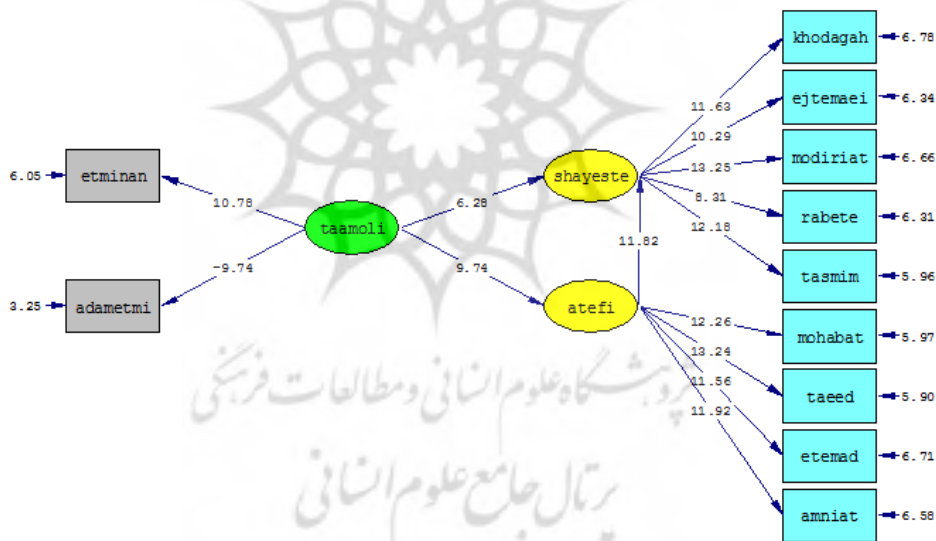
جدول ۳ نشان داد شاخص‌های نیکویی برازش از برازش مطلوب الگو با داده‌های گردآوری شده حمایت کرده است.

1. χ^2/df
2. root mean square error of approximation (RMSEA)
3. adjusted goodness of fit index (AGFI)
4. goodness of fit index (GFI)
5. comparative fit index (CFI)

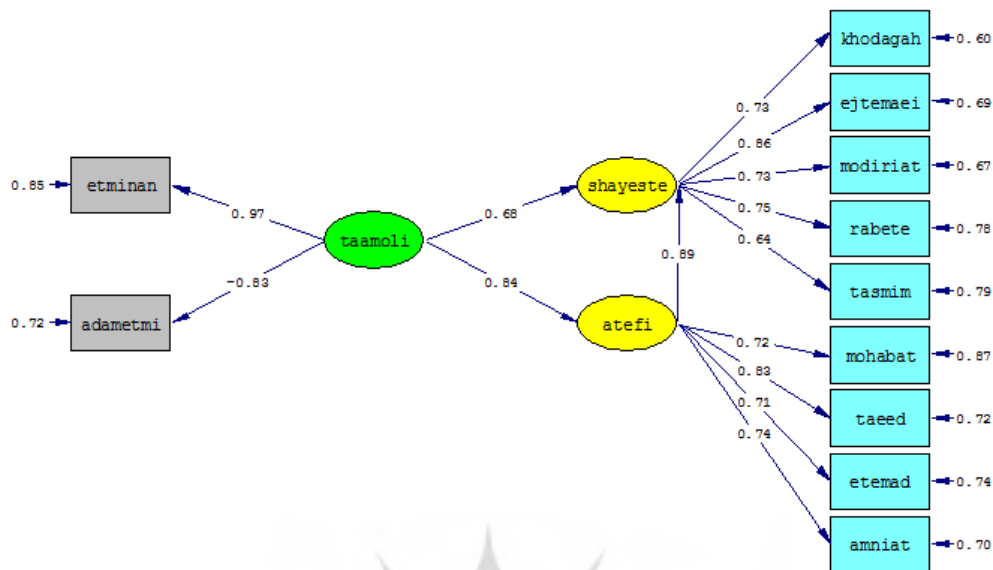
جدول ۴. ضرایب مسیر کل بین متغیرهای شایستگی اجتماعی-عاطفی، جو عاطفی خانواده با ظرفیت تاملی

مسیرها	بار عاملی استاندارد	مقدار احتمال
مسیر کل ظرفیت تاملی --> شایستگی هیجانی-اجتماعی	۰/۶۸	۰/۰۰۱
ظرفیت تاملی --> جو عاطفی خانواده	۰/۸۴	۰/۰۰۱
ظرفیت تاملی --> جو عاطفی خانواده --> شایستگی هیجانی-اجتماعی	۰/۸۹	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۴ نشان داد رابطه ظرفیت تاملی و شایستگی هیجانی-اجتماعی با نقش میانجی جو عاطفی خانواده نشان داد، اثر غیر مستقیم معنادار بود. بنابراین متغیر جو عاطفی خانواده در رابطه بین متغیر ظرفیت تاملی و شایستگی هیجانی-اجتماعی نقش میانجی داشت.

شکل ۱. مقادیر t-value بدست آمده برای مدل ساختاری تحقیق

شکل ۲. مقادیر تخمین استاندارد بدست آمده برای مدل ساختاری تحقیق

نتایج آزمون مدل ساختاری تحقیق نشان داد شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با نقش میانجی جو عاطفی خانواده قابل پیش بینی است. نتایج آزمون مدل ساختاری تحقیق نشان داد، شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر قابل پیش بینی است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر پیش بینی شایستگی اجتماعی-عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با در نظر گرفتن نقش میانجی جو عاطفی خانواده بود. نتایج ناظر بر پیش بینی شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان بر اساس ظرفیت تأملی مادر با در نظر گرفتن نقش میانجی جو عاطفی خانواده بوده است، مدل ساختاری مربوطه طبق نتایج این پژوهش معنادار است. بر این اساس می توان نقش پیش بینی کننده ظرفیت تأملی مادر بر شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان با میانجیگری جو عاطفی خانواده را استنباط نمود. در تبیین نتایج می توان گفت بر اساس یافته های پژوهش جاری، ظرفیت تأملی مادران نقش پیش بینی کننده بر شایستگی هیجانی-عاطفی فرزندان خود در دوره سنی مورد مطالعه در این پژوهش داشته است. بنابر نتایج این یافته انتظار می رود که سطوح بالاتر ظرفیت تأملی مادران، شایستگی بالاتر نوجوانان در بازه سنی مورد مطالعه را مورد انتظار می سازد و برعکس. در همین راستا بوچارد و همکاران (۲۰۲) نقش قابل توجهی برای ظرفیت تأملی والدینی در شکل گیری دلبستگی ایمن، خودسازمانی، خودکنترلی و تنظیم هیجانی کودک متصور هستند. در خصوص مادران نیز، نتایج مطالعات (بوچارد و همکاران، ۲۰۰۸؛ انسینک و همکاران، ۲۰۱۶؛ لیون روت و همکاران، ۲۰۱۳)، مشخص نموده است که اختلالات ظرفیت تأملی مادران با ایجاد دلبستگی ناپایمن در کودکانشان و افزایش آسیب پذیری در برابر اختلالات روانی و مشکلات درونی سازی و بیرونی سازی در دوران کودکی، نوجوانی و بزرگسالی همراه است.

آن چنان که پیشتر و در مبانی نظری نیز اشاره شد کاوارالیو و همکاران (۲۰۲۰) معتقدند کنش تاملی و ظرفیت ذهنی سازی به توانایی افراد در درک کردن خود و دیگران (در اینجا فرزندان) مربوط خواهد بود که چگونه توسط حالات درونی مثل احساس، امیال، آرزوها، اهداف و نگرش‌ها انگیزه مند می‌شوند و در همین راستا اسلید (۲۰۰۵) نیز بیان می‌کند که سطوح بالاتر کنش تاملی بیانگر دانش بالاتر فرد در مورد این نکته است که شدت هیجان‌ها می‌تواند متفاوت باشد نیز است. بر این مبنا فرد با کنش تاملی بالاتر قادر است احساس‌ها را پنهان یا به شکلی دیگر نمایان سازد و در تعامل با دیگران می‌تواند دسته دیگری از احساس‌های مرتبط را در خود فرد یا فردی دیگر ایجاد کند. بنابراین مادران با سطوح بالاتر از ظرفیت تاملی در این مورد در تعاملات با فرزندان خود دارای برتری هستند و حتی آن چنان که اسلید می‌گوید، از فهم بالاتری در قبال حالات روانی فرزندان خود (به عنوان دیگری در محیط خانواده) برخوردارند.

علاوه بر این زمانی که مادر به عنوان یک والد از کنش تاملی بالایی برخوردار باشد دارای مدل‌های کاری درونی از هیجان‌ها و امیال خواهد بود و به نظر می‌رسد که مدل کاری درونی والد از فرزندش و تجارب ذهنی او (فرزندش) با کمک والد در ذهنی سازی، دنیای درونی فرزندش را تنظیم می‌کند. ظرفیت تاملی مادر شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان با نقش میانجی جو عاطفی خانواده را پیش بینی می‌کند. بر اساس یافته‌های این پژوهش ظرفیت تاملی مادر از طریق متغیر میانجی جو عاطفی خانواده نیز نقش پیش بینی کننده بر شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان دارد. ظرفیت تاملی مادر شایستگی اجتماعی عاطفی نوجوانان را پیش بینی می‌کند. بر اساس تحلیل داده‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها، ظرفیت تاملی مادر نقش پیش بینی کننده بر شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان دارد. به این معنا که افزایش سطح ظرفیت تاملی مادران به افزایش سطح شایستگی اجتماعی-هیجانی فرزندان نوجوان ایشان همراه است و بر عکس.

در تبیین نتایج می‌توان گفت با توجه به این نکته که کنش و ظرفیت تاملی بالاتر مادر به مثابه برخورداری از درک و دانش بیشتر وی از فرزند خود نیز است، او را قادر می‌سازد حساسیت بالاتری در قبال وضعیت روانی خود از فرزندش داشته باشد که آنچنان که موسوی و بهرامی (۱۳۹۹) بیان می‌دارند، یکی از اساسی ترین عوامل بهبود رابطه با فرزندان، توانایی مادر در حساس و پاسخگو بودن به وضعیت روانی فرزند است. نوجوانانی که دارای مادران با ظرفیت تاملی بالاتر هستند، این امکان را داشته‌اند که تجارب درونی خود را با استفاده از بازنمایی‌های مادرشان از آن‌ها کشف کنند. این بازنمایی‌ها به طرق مختلفی و در سطوح متفاوتی از تحول کودک و تعامل‌های مادر کودک رخ می‌دهند. در حقیقت، مشاهده مادر از تغییرات لحظه به لحظه در حالات ذهنی کودک و بازنمایی‌های مادر از اولین رفتارها و حالات کودک و بعدها اولین کلمات و بازی‌های اوست که در بطن مراقبت با حساسیت بالا قرار دارد و برای تحول ظرفیت‌های ذهنی سازی کودک حیاتی نیز خواهد بود. آنچنان که تامز (۲۰۱۱) بر اساس نظریه ذهنی سازی فرضیه‌ای مبتنی بر تعامل اولیه بین مراقب و کودک ارائه می‌دهد نیز می‌توان اظهار داشت که مادران با تکیه بر کنش تاملی خود به طور آشکاری به فرزندان خود به واسطه بازتاب دادن به وضعیت و هیجانی کودک پاسخ می‌دهد.

هم چنین از نظر مطالعات متعددی از جمله: (اسلید، ۲۰۰۵؛ انسینک و میز، ۲۰۱۰، کوپر و ردفرن، ۲۰۱۶) کنش تاملی والدین نقش قابل توجهی در ایجاد ظرفیت کودک برای کنش تاملی دارد. از همین مسیر،

ظرفیت تاملی مادران با رشد نظم جویی هیجانی و مهار دشوار منجر به ایجاد حس استقلال عمل و قدرت و ظرفیت ایجاد روابط با دل‌بستگی ایمن می‌شود.

علاوه بر این نتایج پژوهش مشخص کرد که ظرفیت تاملی مادر از طریق متغیر میانجی جو عاطفی خانواده شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان را پیش بینی می‌کند. در حقیقت این فرضیه نقش میانجی جو عاطفی در ارتباط میان دو متغیر ظرفیت تاملی مادر و شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان مورد مطالعه را تایید می‌کند. آلن (۲۰۲۰) نقش ذهنی سازی به عنوان محور مصورسازی بین فرآیندهای شناختی انتزاعی تر و تعاملات بین فردی روزانه افراد را بسیار کلیدی می‌داند و فوناگی (۲۰۰۲) نیز برخورداری از این ظرفیت را در ایجاد روابط متقابل و احساس امنیت بسیار موثر می‌داند و بر اساس همین دو مورد اخیز می‌توان نقش ظرفیت تاملی به واسطه جو عاطفی مناسب تر در خانواده هایی که مادرانی با ظرفیت تاملی بالاتری درند، تشریح نمود. باید توجه داشت، آنچنان که بوچارد و همکاران (۲۰۰۸) بیان داشته اند، والدین با سطح پایین ذهنی سازی از تجربیات درونی خود و یا کودک خود بی اطلاع هستند و ممکن است تجربیات عاطفی مرتبط با فرزندپروری را نیز انکار کنند. در بیان فوناگی و همکاران (۲۰۰۲) ظرفیت تاملی افراد باعث می‌شود که رفتارهای خودشان یا دیگران با تغییرات زیربنایی و احساس ها و امیال پویای آنها مرتبط شود، از این رو هرچه بیشتر انسان ها بتوانند حالات ذهنی خودشان و دیگران را در نظر بگیرند، به احتمال بیشتری روابط سازنده، صمیمی و پایدار را خواهند داشت؛ مطلبی که به واسطه ظرفیت تاملی مادران برای جو خانواده حول چنین مادرانی قابل توسعه است. اسلید (۲۰۰۵) معتقد است که کنش تاملی پایین تر والدین منجر به درک ناچیز ایشان از تجارب درونی کودک شده هم چنین ایشان را نسبت به فرزند خود، بی اعتنا می‌سازد، از این رو می‌توان انتظار سطوح پایین تر گزارشات جو عاطفی خانواده در این فرزندان خواهد بود چنانچه در بیان فوناگی (۱۹۹۱) نیز رابطه والد-کودک تحت تاثیر ظرفیت ذهنی سازی مادر به شدت قابل بهبود است. آن دسته از مادران که از این ظرفیت برخوردارند، در بیان لویتن (۲۰۰۷) نسبت به نیازهای فرزند خود حساس و پاسخگو و نسبت به درک انگیزه‌های درونی وی کنجکاو و علاقه مند هستند.

یکی از محدودیت‌های اساسی پژوهش مشارکت دهی والدین (مادران) و نوجوانان در این پژوهش بوده است. شیوع بیماری کرونا نیز باعث محدودیت در مشارکت شده بود. هم چنین از نظر گروه‌های سنی نیز پژوهش جاری محدود به دانش آموزان مقطع متوسطه دوم و در یک موقعیت جغرافیایی بوده است و امکان تعمیم آن به سایر گروه‌های سنی نیز بر اساس این محدودیت مستلزم بررسی‌های دقیق تر است. هم چنین پژوهش جاری به عنوان یک پژوهش طولی مستلزم گردآوری داده ها در یک مقطع مشخص و طی یک مورد جمع آوری داده ها برای آزمودنی ها شده است. با توجه به معناداری مدل برزاش شده در نقش ظرفیت تاملی مادران بر پیش بینی شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان می‌توان در پژوهشی اثر گذاری بکارگیری دوره‌های بهبود توان ذهنی سازی مادران بر ظرفیت تاملی ایشان را نیز در همین جامعه آماری مورد بررسی قرار داد. ارتقا ذهنی سازی و ارزیابی مناسب نتایج مداخلات روانی-اجتماعی هدفمند مربوط به آن به یکی از اولویت‌های آموزشی-درمانی تبدیل گشته و می‌تواند برای متخصصان و بیماران سودمند باشد؛ در حالیکه نتایج این پژوهش تمرکز بر ظرفیت تاملی و توانایی ذهنی سازی والدین (به طور ویژه مادران) را نه تنها برای اختلالات و بیماری ها بلکه برای بهبود شایستگی اجتماعی-هیجانی نوجوانان

توصیه می‌کند. بررسی ظرفیت تاملی مادران در قالب ابزارها و سنجه‌های موجود و در اختیار داشتن تصویری از آن، می‌تواند در برگزاری دوره‌های مبتنی بر ذهنی سازی ایشان مفید باشد. علاوه بر این مشابه نظر آلن و فوناگی (۲۰۰۶) مداخله مبتنی بر کنش و ظرفیت تاملی یک رویکرد مناسب از نظر اسلید (۲۰۰۷) نیز معرفی شده است. در این میان مداخله مبتنی بر کنش تاملی به عنوان یک روی آورد روان پویشی آشکار وجود دارد. از نظر اسلید (۲۰۰۷) فرافکنی‌ها و همسان سازی‌های فرافکنی شده ظرفیت مادر برای در ذهن نگه داشتن فرزندش (به عنوان موجودی مستقل و دارای افکار و احساسات) را مختل می‌سازد. مداخله بالینی با والدین با هدف کمک به آنها برای تحمل کردن حالت‌های روانی خود و فرزندشان انجام می‌پذیرد، در این مداخله به جای "تبدیل ناهشیار به هشیار"، مسائل غیرقابل درک به قابل درک تبدیل می‌شود. تحول ظرفیت در نظر گرفتن تجارب درونی، باعث کاهش دفاع‌ها، به ویژه فرافکنی، همسان سازی فرافکنی شده، گسستگی، رد و انکار می‌شود. و به سطوح بالای عملکرد من (ایگو) و دفاع‌ها منجر می‌شود. افزون بر آن، این تحول با تغییرات شگرفی در بازنمودهای موضوع و کیفیت و سطوح روابط موضوعی همراه است. از سویی گانتی و بوری (۲۰۰۸) در پژوهش‌های خود مبتنی بر تأثیر عملکرد والدین در رشد ساختارهای ذهنی و شناختی فرزندان پی بردند که عملکرد والدین بر شکل‌گیری افکار، هیجانات، شناخت و رفتار فرزندان تأثیر پایداری داشته و رفتار والدین می‌تواند به عنوان یک ساختار مرجعی در تأثیر و ارزیابی فرزندان نسبت به جهان بیرونی و خویشتن قلمداد شود.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند.

سپاسگزاری

گروه پژوهشی بر خود لازم می‌دانند تا از تمامی شرکت‌کنندگان عزیزی که نهایت همکاری را با محققین در فرایند اجرای پژوهش تشکر و قدردانی نمایند.

مشارکت نویسندگان

پژوهش حاضر حاصل اقتباس از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول بود که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران به تصویب رسیده است. همه نویسندگان این پژوهش در طراحی، مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، گردآوری داده‌ها، تحلیل آماری داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی سازی نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- احمدوند، محمد. (۱۳۹۲). بهداشت روانی. تهران: انتشارات پیام نور
- جاودان، موسی (۱۳۹۴). نقش جهت‌گیری مذهبی، سلامت روان و جو عاطفی خانواده در شخصیت‌فکری منعطف. اولین همایش ملی اسلام و سلامت روان = جهاد دانشگاهی واحد استان هرمزگان.
- محبی نورالدین وند، محمدحسین، مشتاقی، سعید، شهبازی، مسعود (۱۳۹۳). رابطه بین جو عاطفی خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختر پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی شهرستان مسجد سلیمان. نشریه: پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه ریزی درسی). ۸(۳۰)، ۸۴-۹۳
- موسوی، ولاء، و بهرامی احسان، هادی. (۱۳۹۹). مطالعه مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه ظرفیت تأملی والدینی بر روی یک نمونه ایرانی. فصل‌نامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی ۱۱(۳): ۵۵-۶۸.

References

- Abedi, A., Seyed Ghale, A., & Bahramipour Esfahani, M. (2017). Comparing the effectiveness of filial therapy and Barclay's parenting method on reducing anxiety and symptoms of attention deficit/hyperactivity disorder in children. *Exceptional Children Quarterly*, 17(3):111-120. (In Persian)
- Adili, S., Kalantari, M., & Abedi, A. (2015). The effect of filial play therapy on the social-emotional skills of 5-6 year old preschool girls in Isfahan city. *Two Scientific-Research Quarterly Journals of Clinical Psychology and Personality (Behavioral Science)*, 13(2): 97-104. (In Persian)
- Ahmadvand, M. (2013). *Mental Health*. Tehran: Payam Noor Publications. (In Persian)
- Akbarizadeh, A., Hassanzadeh, S., Kamkari, K., & Lavasani, M. (2020). Effectiveness of the combined training of face-to-face-virtual program of parent-child interaction therapy based on Ayberg's approach on the relationship between mother and child with behavioral disorders. *Quarterly Journal of Applied Psychological Research*, 11(1): 1-14. (In Persian)
- Alexander, R. (2009). *Children, their world, their education: Final report and recommendations of the Cambridge Primary Review*. Abingdon: Routledge
- Ashori, M., & Karimnejad, R. (2021). The effect of filial therapy on the interaction of deaf mothers with their hearing children. *International Journal of Play Therapy*, 30(3), 195- 205.
- Bahrami, A., Fatehizadeh, M., Abedi, A., & Diaryan, M. M. (2021). Development of an effective parent-child interaction model for preschool children (4 to 6 years old): a qualitative study. *Psychological Sciences*, 103, 1213-1233. (In Persian)
- Bahrami, A., Fatehizadeh, M., Abedi, A., & Diaryan, M. M. (2021). Analyzing and discovering effective factors in positive parent-child interactions: a qualitative study. *Pzohuhan Scientific Journal*, 20 (1): 27-35. (In Persian)
- Bjorseth, A., & Wichstrøm, L. (2016). Effectiveness of parent-child interaction therapy (PCIT) in the treatment of young children's behavior problems. A randomized controlled study. *Plos One*, 11(9), 13.
- Brassell, A.A., Rosenberg, E., Parent, J., Rough, J.N., Fondacaro, K., & Seehuus, M. (2016). Parent's psychological flexibility: Associations with parenting and child psychosocial well-being. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 5(2), 111-20.
- Bratton, S. C., Landreth, G. L., Kellam, T., & Blackard, S. R. (2006). *Child parent relationship therapy (CPRT) treatment manual: A 10-session filial therapy model for training parents*. London: Routledge.

- Bussing, R., Nelson, M. M., & Kurtz, S. (2016). Parent– Child Interaction Therapy: Treatment Components and Evidence-Base. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 10(55), 351.
- Christner, N., Essler, S., Hazzam, A., & Paulus, M. (2021). Children's psychological well-being and problem behavior during the COVID-19 pandemic: An online study during the lockdown period in Germany. *Plos One*, 16(6), e0253473. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253473>
- Dehghani, A. (2013). Compiling personal well-being criteria of preschool children and investigating the effect of safety cycle training and positive parenting program on attachment and well-being of preschool children. Doctoral thesis of Isfahan University. (In Persian)
- Ebrahimi, E., Mirzaie, H., Saeidi Borujeni, M., Zahed, G., Akbarzadeh Baghban, A., & Mirzakhani, N. (2019). The effect of filial therapy on depressive symptoms of children with cancer and their mother's depression, anxiety, and stress: A randomized controlled trial. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 20(10), 2935-2941.
- Gómez-López, M., Viejo, C., Romera, E.M. (2022). Psychological Well-Being and Social Competence During Adolescence: Longitudinal Association Between the Two Phenomena. *Child Indicators Research*, 15, 1043-1061. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09899-w>
- Herschell, A. D., Scudder, A. B., Schaffner, K. F., & Slagel, L. A. (2017). Feasibility and effectiveness of parent–child interaction therapy with victims of domestic violence: A pilot study. *Journal of child and family studies*, 26(1), 271-283.
- Hosseini Ardakani, A., & Pournemat, M. (2019). The effect of play therapy based on parent-child relationship on reducing separation anxiety disorder. *New Ideas of Psychology Quarterly*, 3(7): 1-15. (In Persian)
- Javadan, M. (2015). The role of religious orientation, mental health and emotional atmosphere of the family in flexible intellectual personality. The first national conference on Islam and mental health - academic jihad of Hormozgan province branch. (In Persian)
- Karimi, E., & Dasht-e-Bozorgi, Z. (2019). The effectiveness of parent-child interaction group training on behavioral problems and mother-child relationship in mentally retarded children. *Psychiatric Nursing*, 7(5), 43-37. (In Persian)
- Landreth, G. L. (2012). *Play therapy: The art of the relationship* (3rd ed.). New York, NY: Brunner-Routledge.
- Lieberman, A.F., Ippen, C.G., & Dimmler, M.H. (2018). Child-parent psychotherapy. Assessing and Treating Youth Exposed to Traumatic Stress. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 1, 223-237.
- McAuley, C., & Rose, W. (2010). *Child well-being: understanding children's lives*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- McDool, E., Powell, P., Roberts, J., & Taylor, K. (2020). The internet and children's psychological wellbeing. *Journal of health economics*, 69, 102274. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2019.102274>
- Mei-Ju, C., Chen-Hsin, Y., & Pin-Chen, H. (2014). The beauty of character education on preschool children's parent-child relationship. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 143, 527-533.
- Mohabi Nuruddin Vand, M. H., Mushtaghi, S., & Shahbazi, M. (2014). The relationship between the emotional atmosphere of the family with the development of social skills and the academic achievement of male and female students in the fourth and

- fifth grades of Masjid Suleiman. Publication: Research in Curriculum Planning (Knowledge and Research in Educational Sciences - Curriculum Planning). 8(30), 84-93. (In Persian)
- Mousavi, V., & Bahrami Ehsan, H. (2020). A preliminary study of the psychometric properties of the parental reflective capacity questionnaire on an Iranian sample. *Quarterly Journal of Applied Psychological Research* 11(3): 55-68. (In Persian)
- N'zi, A. M., Lucash, R.E., Clionsky, L. N., & Eyberg, S.M. (2017). Enhancing parent-child interaction therapy with motivational interviewing techniques. *Cognitive and Behavioral Practice*, 24(2), 131-41.
- Patterson, J., Barlow, J., Mackford, C., Klimes, I., Pyper, C., & StewartBrown, S. (2002). Improving mental health through parenting programs: block randomized controlled trial. *Archives of Disease in Childhood*, 87, 472-477.
- Romate, J., & Rajkumar, E. (2022). Exploring the experiences, psychological well-being and needs of frontline healthcare workers of government hospitals in India: a qualitative study. *humanities and social sciences communications*, 9, 89. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01093-9>.
- Roshan, M., Aghayousfi, A., Alipour, A., & Rezaei, A. (2016). Comparing the effectiveness of two methods of parent-child interaction therapy and mother's coping therapy on reducing the severity of behavioral problems of 3-6 year old children. *Clinical and Personality Psychology (Behavioral Sciences)*, 14(1): 111-123. (In Persian)
- Schmidt, A., Kramer, A. C., Brose, A., Schmiedek, F., & Neubauer, A. B. (2021). Distance learning, parent-child interactions, and affective well-being of parents and children during the COVID-19 pandemic: A daily diary study. *Developmental Psychology*, 57(10), 1719-1734.
- Soltani, M., & Farhadi, H. (2021). The effectiveness of filial therapy (play therapy based on parent-child relationship) on computer game addiction and aggression in preschool children. *Knowledge and Research in Applied Psychology*, 22(2): 13-21. (In Persian)
- Tal, R., Tal, K., & Green, O. (2017). Child-parent relationship therapy with extra familial abused children. *Journal of child sexual abuse*, 27(4), 386-402.
- Topham, L., & VanFleet, R. (2011). Filial therapy: A structured and straightforward approach to including young children in family therapy. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy (ANZJFT)*, 32(2), 144-158.
- UNICEF Innocenti Research Centre. (2013). *An overview of child well-being in rich countries*. Florence: UNICEF.
- Vallerand, R. J. (2012). The Role of Passion in Sustainable Psychological Well-Being. *Psychology of Wellbeing*, 2(1), 1-22.
- Wehrle, F. M., Caflisch, J., Eichelberger, D. A., Haller, G., Latal, B., Largo, R. H., Kakebeeke, T. H., & Jenni, O. G. (2021). The Importance of Childhood for Adult Health and Development-Study Protocol of the Zurich Longitudinal Studies. *Frontiers in human neuroscience*, 14, 612453.
- Zadafshar, S., Ahmadian, Z., & Abedi, A. (2021). The effect of philanthropy training on coronavirus anxiety in children: validation of the children's version of the coronavirus anxiety scale (CVA-C). *Family Studies*, 17(4): 588-573. (In Persian)

Predicting the social-emotional competence of adolescents based on the reflective capacity of the mother, regarding mediating role of family emotional conditions

Melika. Oveisi Moakhar¹ & Azam. Bahrami^{2*}

Abstract

Aim: The purpose of this research is to predict the socio-emotional competence of adolescents based on the reflective capacity of the mother, taking into account the role of the mediator of the family's emotional atmosphere. **Methods:** The current research is descriptive and correlational. The statistical population of the research is the students of the second secondary level of the 3rd education district of Qom, who were studying in the academic year 2021-22. Using Cochran's formula, the sample size equal to 363 people was selected based on the multi-stage cluster sampling method. In order to collect data, Zhou et al.'s socio-emotional competence questionnaire (2012), Hillburn's emotional atmosphere questionnaire (1964) and Fonagy et al.'s reflective capacity questionnaire (2016) were used. Data analysis and evaluation of the proposed model was done through structural equation modeling and using SPSS and Lisrel software. **Results:** The results showed that the mother's reflective capacity predicts the social-emotional competence of adolescents ($\beta=0.68$, $P<0.001$). Also, based on the findings of this research, the reflective capacity of the mother through the mediating variable of the emotional atmosphere of the family also has a predictive role on the socio-emotional competence of adolescents ($\beta=0.89$, $P<0.001$). **Conclusion:** According to the results of the research, higher levels of reflective capacity of mothers expect higher competence of teenagers in the studied age range and vice versa. Examining the reflective capacity of mothers in the form of existing tools and measures and having a picture of it can be useful in holding courses based on their mentalization.

Keywords: Social-emotional competency, reflective functioning, family emotional conditions, adults, family.

1. M.A. Student of Department of Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. *Corresponding author: Assistant Professor, Department of Psychology, Toloue Mehr Higher Education Institute, Qom, Iran

Email: azam_bahrami_51@yahoo.com